

BAKER, P. T.—WEINER, J. S. (szerk.): *The biology of human adaptability* (Calderon Press Oxford University Press, Oxford, 1966. 541 oldal. Ára: £ 5.5.0)

Az 1964-ben, az ausztriai Wartenstein várában megtartott IBP-konferencia anyagát gyűjti össze ez a kötet, és adja közre azt a 18 tanulmányt, amely genetikusok, fiziológusok és antropológusok együttműködéséből született. A tanulmányok a különböző ökológiai körülmények között élő populációk széles variációit vizsgálják a maguk természetes környezetében, és kutatják a környezeti ingerekre adott adaptációs válaszokat. Bár L. BROWN, az International Union of Physiological Sciences elnöke előszavában azt írja, hogy korunkban nem ismereteink, hanem inkább valamiféle bizonytalan nem-tudásunk van az emberi fajról, a közzétett tanulmányok mégis jó képet adnak az emberi alkalmazkodás számos biológiai problémájáról. A szerkesztők, a probléma sajátos voltából adódóan, nem léphettek fel a teljesség igényével: meg kellett elégedniük egyes részletek alapos, másoknak csak vázlatos tárgyalásával. Mégis elmondhatjuk, impozáns gyűjteménye ez a kötet mindazoknak a problémafelvetéseknek, és megoldásoknak, vagy megoldásra való törekvéseknek, amelyek ma az emberi alkalmazkodás biológiai kutatásának homlokterében állnak.

Bevezetőként négy általános kérdést tárgyaló tanulmányt olvashatunk, amelyek az IBP „Human adaptability” egyes részleteit világítják meg. WEINER rendszerezi a humán populáció-biológia főbb problémáit, és összegezi a Nemzetközi Biológiai Program feladatait a „HA” kutatásában. SCHULL a genetikai kutatások szervezéséhez járul hozzá értékes gondolatokkal. TANNER remekül megalapozott tanulmányában javaslatot tesz egy nemzetközi kutatási központ létesítésére, amely a különböző populációk növekedési, alkattani kérdéseivel foglalkozzék. ANDERSEN szelektált populációk munkakapacitásáról ír kitűnő fiziológiai tanulmányt.

A továbbiakban nagy földrajzi egységek (Afrika, Amerika, Ázsia, Ausztrália, Sarkvidék, magas hegységek) szerint csoportosítva kapjuk a tanulmányokat. A legtöbbjükből kiesendül a természeti népek megismerésének igénye még a civilizáció nagyobb arányú térhódítása előtt (bár bizonyos vonatkozásban a civilizált populációkat sem ismerjük jobban). A primitív népek alkalmazkodásának ismerete hasznos adatokat szolgáltat a Homo sapiens evolúciójának, a mai ember kialakulásának ismeretéhez.

A vizsgálatok során négy tényező kerül ismételtelen előtérbe: a genetikai faktorok, az egészség-betegség kérdése, a táplálkozás és az éghajlat, valamint ezek kölcsönös hatása az emberi populációkra. Ebből egyben az is következik, hogy e témákban csak gondosan előkészített, komplex kutatásoktól várható jó eredmény. Az IBP feladata, hogy összefogja a meglévő erőket és koordinálja az ezirányú kutatásokat. BAKER és WEINER tanulmánykötete értékes hozzájárulás az emberi alkalmazkodás biológiájának tanához, kétféleképpen is: részben a lehető legjobb színvonalon összefoglalja az eddig meglévő eredményeket, ismeretanyagot, részben a nyitott kérdések, kutatási ötletek felvázolásával további munkára serkent.

A szépkiállítású, jól illusztrált, gazdag irodalmi utalásokkal ellátott kötet sikerében méltán osztoznak a szerzők, a szerkesztők és a kiadó.

DR. EIBEN OTTÓ

STARCK, D.—SCHNEIDER, R.—KUHN, H. J.: *Neue Ergebnisse der Primatologie. Progress in Primatology.* (Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1967. 446 oldal, 183 ábrával. Ára: 85.- DM)

Ez a tekintélyes kötet a Nemzetközi Primatológiai Társaság a Majna menti Frankfurtban 1966. július 26—30. között rendezett I. Kongresszusának anyagát tartalmazza. STARCK

megnyitó beszédében a primatológia önálló tudomány voltát hangsúlyozta, amivel annál is inkább egyet lehet érteni, mert vannak olyan problémakörök, amelyek nem oszthatók be az antropológia keretébe. Igen nagyszámú előadás rövid (vagy rövidre fogott) szövegét tartalmazza ez a kötet. Az előadásokat bizonyos főbb problémakörök szerint tagolták, mint pl. paleontológia, szisztematika, evolúció, morfológia, embryológia, funkcionális anatómia, ökológia, ethológia, szerológia, haematológia stb.

A jobb megismerés kedvéért néhány fontosabb dolgot kiemelünk. Osman HILL taxonómiai cikkében a csimpánzra vonatkozóan csak két fajt ismer el: a *Pan troglodytes*, amelynek négy alfaja van, valamint a *Pan paniscus* vagy törpe csimpánzot. Az utóbbit némely szerző különválasztja és a Bonobo genusba sorolja.

Az ökológia és az ethológia fejezete a legkidolgozottabb, itt találjuk a legtöbb cikket is, számszerint 20-at. A sok dolgot közül megemlíjük Rudolf és Lotte SCHENKEL cikkét a *Colobus guereza* faj szociális életére és viselkedésére vonatkozóan. Ezek az állatok csoportokban élnek, amelyet egy vezető hím tart össze; ezt alfa hímnak nevezik, a hímnemű Colobusoknál ugyanis rangsort lehet megállapítani, míg a nőstényeknél ezt a természetben a szerzők nem figyelték meg. Minden csoport egy meghatározott területet ural.

Igen tanulságos KORTLANDT tanulmánya, amely vadon élő csimpánzok viselkedésével foglalkozik; ugyanis az állatkertben élők táplálkozását, magatartását stb. természetesen nem lehet alapul venni. A természetes környezetben élők a tűztől nem ijednek meg; növényevők. Különös, hogy míg az élettelen emlősöktől nagyon félnek, az élő állatoktól kevésbé; igen meglepő, hogy a legnagyobb gabuni viperától sem ijednek meg, amely pedig az emberre nézve a legveszélyesebb gerinces állat azon a tájon. Amikor kísérletképpen kitömött leopárdot mozdítottak meg, két lábra állva fadarabokkal, ágakkal dobálták. Feltűnik, hogy a szavannákon lakó csimpánzok az emberhez hasonló módon használják a botot.

Ezekon kívül a Rhesus majmok és egyéb *Macaca* fajok, valamint a *Callithrix* viselkedéséről találunk cikkeket.

A szerológia köréből egyazon szerzőpár két cikket emeljük ki, a szerzők MOOR-JANKOWSKI és WIENER. Az egyik tanulmányban a primatológiai szerológiát mint új tudományt mutatják be, a másik tanulmányban az emberszabású majmok és a majmok vércsoportjairól írnak.

Végül megjegyezzük, hogy a cikkek nemcsak terjedelmükben, de tartalmukban és tudományos értékükben is feltehetőleg elég jelentős ingadozást mutatnak. Feltűnik a sok új szerző és a terepen végzett megfigyelések nagy száma és az előadások rendkívül szétágazó volta, ami a további kutatásokat illetően nyilvánvalóan ösztönző szerepet fog játszani.

DR. LIPTÁK PÁL

HEBERER, G.: *Der Ursprung des Menschen. Unser gegenwertiger Wissenstand.* (Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1968. 43 oldal, 21 ábrával. Ára: 6,80 DM)

Az ember származásának, a Hominidák filogeniájának kutatása gyors léptekkel halad előre. Nemcsak a leletek száma, de a kutatók — és köztük az új módszerekkel dolgozók — száma is örvendően növekszik.

„Származástörténetünk fosszilis bizonyítékainak analízise semmi esetre sem egy többé vagy kevésbé élettelen, vagy még kevésbé egy túlhaladott „csonttudomány”, hanem az evolúciósbiológiának egy állandóan bővülő ágát képezi. Ezért szükséges a nem-szakemberek számára is érthetően összefoglalva, az emberi filogenezis mindenkor állásáról összefüggő képet adni.” — Ennek az igénynek tett eleget a szerző ezzel a könyvecskével is, amely tulajdonképpen a göttingeni egyetem összes fakultásának hallgatói számára megtartott előadásait tartalmazza.

A szerző itt csupán a Primates renden belül tárgyalja az ember származását és bemutatja a származástörténet állandó fejlődését. S bár a törzsfán még csak feltételelesen és durva vonalakkal tudjuk ábrázolni a Hominoidea filogenezist, az újabb és újabb leletek mind meggyőzőbben bizonyítják és egészítik ki ezt.

Ez — a Fischer Kiadótól megszokott szép kiállítású könyvecske — a magyar „nem-szakemberek” igényeit is kielégítené.

GYENIS GYULA

FALKNER, F. (szerk.): *Human development* (W. B. Saunders Co. Philadelphia és London, 1966. 644 oldal. Ára: £ 7.5.0.)

A „growth” (= növekedés) és a „development” (= fejlődés) ikerszavaknak tekintetők, e könyv címéből az előbbi mégis elmaradt. Amíg ui. a *growth* elsősorban a sejtek megsok-

szorozódását, nagyságbeli megváltozását jelöli, addig a *development* a szervezet érési folyamatát, az ezzel együttjáró funkciókat jelenti. Ma már jól tudjuk, hogy az egész folyamat rendkívül komplex, és az egyes részfolyamatok igen erős kölcsönhatásban vannak egymással. Nem szükséges tehát élesen különválasztani a kettőt, hanem célszerűnek látszik a kettő közül a találóbbat alkalmazni.

Az előszó elolvasása után ilyen gondolatokkal vesszük kézbe a könyvet, és elmondhatjuk, ritkán adódik olyan szakmai élményünk, mint amilyent FALKNER könyvének olvasása jelent. A 29 tagú szerzőgárda 19 tanulmánya kitűnően, korszerű színvonalon foglalja össze mindazokat a problémaköröket, amelyeket „human development” címszó alatt (tágabb értelmezésben is) ma érthetünk. A növekedés, a testi fejlődés szokásosan felvetett kérdései mellett e folyamatok számos új aspektusa is helyet kapott a könyvben.

VILLEE bevezető fejezetében a növekedés biológiai principiumait, köztük a citogenetika idevonatkozó kérdéseit vázolja. FALKNER „Általános gondolatok az emberi fejlődésről” c. fejezetében valóban általános szinten említi fel azokat a témákat, amelyekről több-kevesebb szó lesz még a könyvben. CHURCHILL igen részletesen tárgyalja a statisztikai módszereket, a mintavétel problémáját.

Ugyancsak részletes elemző és összegező munka HUNT fejlődési-genetikai tanulmánya. NESBITT a perinatalis fejlődésről, SHOCK a fiziológiai fejlődésről, FILER a fejlődés biokémiai aspektusairól, ANDERSON a hormonok hatását mutatja be, számos kazuisztikai leírással. OWEN és BROŽEK módszertani tanulmányukban az életkornak, a nemnek és a táplálkozásnak a test összetételére (body composition) gyakorolt befolyását tárgyalja meg, mind somatometriai, mind röntgenogrammetriai vonatkozásban. A csecsemő testkompozícióját két tanulmány dolgozza fel: FOMON a fiút „referencia csecsemőnek” nevezi, és testének kémiai összetételét vizsgálja, OWEN, FILER, MARESH és FOMON pedig a testkompozícióban mutatkozó sexualis differenciákat mutatja be.

Terjedelmes fejezet foglalkozik az idegrendszer fejlődésével: MINKOWSKI bevezetője után LARROCHE kitűnően írja meg a méhen belüli szakaszt, VIGNAUD a koraszülött és újszülött koponyájának radiológiai viszonyait. DREYFUS-BRISAC a központi idegrendszer bioelektromos fejlődését és EEG vizsgálatának eredményeit mutatja be, DARGASSIES pedig a koraszülöttek neurológiai éréseiről, motorikus fejlődéséről ír a 28—41. terhességi hetek között. A gyermek pszichológiai fejlődéséről ugyancsak igényes, igen részletes tanulmányokat olvashatunk: KAGAN a személyiség, a viselkedés és a temperamentum, WRIGHT a gondolkodás fejlődése, BAYLEY a mentális mérések, tesztek problematikáját tárgyalja. Ehhez kapcsolódik FRANK tanulmánya a „kulturális mintákról”, a szülő-gyermek kapcsolatáról. BAKES a beszéd, a nyelv és a hallás fejlődését és ezek kölcsönhatását, KEENEY a látás neurofiziológiai fejlődését írja le.

ACHESON a csontérés problémáiról és vizsgálatának módszereiről írt értékes tanulmányt, amelyet RODAHLnak a csontfejlődés kémiai vonatkozásairól szóló cikke egészít ki. Igen részletes GRABER tanulmánya a cranio-facialis növekedésről és a fogazat kifejlődéséről. ALLAN-SMITH az immunitás fejlődését vázolja a gamma-globulinra alapozva.

A függelékben BÖVING a születés előtti fejlődés körvonalait, AREY pedig a fejlődési folyamat részfolyamatainak referenciátáblázatát adja közre.

A tanulmánykötet részletes tárgymutatóval zárul. A szerzők általában igen gazdagon illusztrálták tanulmányaikat, és mindegyikhez irodalomjegyzéket is adtak. A tárgyalási módban, a problémák elemzésének mélységében vannak ugyan színvonalbeli különbségek, de ezek alighanem a kutatások mai állásából, az ismeretek véges voltából adódnak. Célszerű lett volna a tanulmányokat tematikusan csoportosítani.

FALKNER könyve kitűnő, tankönyvszerű összefoglalása a „human development” mai ismeretanyagának, de ezen túlmenően jó segítséget ad a kutatásokhoz, mind elméleti, mind módszertani vonatkozásban.

DR. EIBEN OTTÓ

SÄZLER, ANNELIESE: *Ursachen und Erscheinungsformen der Akzeleration* (VEB Verlag Volk und Gesundheit, Berlin, 1967. 200 oldal, 120 ábrával, 45 táblázattal. Ára: 23,40 MDM)

A szerző abból a közismert tényből indul ki, hogy az utóbbi évtizedekben a gyerekek magasabb növésűek, mint szüleik nemzedéke volt, továbbá, hogy a testméretekben minden időben társadalmi differenciálódásokat is találunk. A könyv első részében az akcelerációra vonatkozó tapasztalatokat és okaira vonatkozó feltételezéseket, valamint a társadalmi tagozódásnak a fejlődésre vonatkozó behatását tárgyalja. Sorra veszi az akcelerációra vonatkozó feltételezéseket: a heliogen teóriát, az alkati teóriát, a fehérje fogyasztás teóriáját, az idegrendszer (hypophysis és közti agy) befolyását, a fajta-teóriát, a nutrigén-teóriát, a sugárzás-

teóriát, az életstandardot, és valamennyiről kimutatja, hogy miért nem lehetnek a gyorsabb növekedés kizárólagos okai. Tárgyalja az akcelerációt serkentő külső tényezőket: a táplálkozást, a klímaviszonyokat, az anya gyermekeinek születési sorrendjét, majd a belső elválasztású mirigyek szerepét, végül az akcelerációval kapcsolatos egyéb kérdéseket: örökltési tényezőket, időpontra vonatkozó adatokat, labilis típus-e, gyors fejlődést — csökkent teljesítőképességet stb. Az akceleráció a szerző szerint addig tart csak, amíg valamennyi ember nem éri el a legkedvezőbb életfeltételeket. Megállapítja, hogy az akceleráció a testi fejlődés megváltozása, és pedig a kiindulási alaphoz változik: a magasabb születési méretek a fejlődési tempó gyorsulását és a növekedés végső értékének abszolút nagyobbodását jelentik.

Az elméleti következtetések után jön a könyv gyakorlati része. 1958. szeptember 1-től 1959. január 31-ig ui. 109. 275 csecsemőt és kisgyermeket mértek meg az NDK 9 körzetében és Kelet-Berlinben. A feldolgozott eredményeket (testhossz, súly, mellkerület) a születéstől 36 hónapos korig a paraméterekkel együtt nemként elkülönítve, igen részletesen, alapos matematikai elemzéssel, sokféle szempont szerint táblázatokba rendezve ismerteti a szerző.

Különös értéke a könyvnek, hogy a régebbi vizsgálatok (CAMMERER és PIRQUET 1931, SCHLESINGER 1933) adataival a jelen eredményeket összehasonlíttja, és nemzetközi adatokat is bemutat. Néhány helyen az 1956—58-as években a MARCUSON által megmért 3—16 éves gyermekek magasság- és súlyadatait is megadja. A könyv utolsó része a gyakorlati ismereteket csoportosítja: indexeket (ROHRER), grafikus ábrázolások módszereit, a használt törzslapokat. Ezt a munkát a gyermekfejlődéssel foglalkozók figyelmébe ajánlanom.

DR. MALÁN MIHÁLY

LENZ, W.—KELLNER, H.: *Die körperliche Akzeleration* (Az „Überblick zur wissenschaftlichen Jugendkunde” sorozat 16. kötete. — Juventa Verlag, München, 1965. 224 oldal. Ára: 16.80 DM)

A müncheni Deutsches Jugendinstitut 18 kötetből álló sorozatban ad korszerű áttekintést az ifjúsággal foglalkozó tudományos kutatások különböző területeiről. E sorozat nagy érdeklődéssel fogadott kötete LENZ és KELLNER műve, amely a korunkban oly sokoldalú megvilágításba került akceleráció problémakörét tárgyalja.

A könyv első részében LENZ korszerű színvonalon összegezi az akcelerációról eddig meglevő ismereteinket. Vázolja mindazokat a megfigyeléseket, amelyek a növekedés időbeli változásaira, a háborús idők növekedésgátló hatására, a szociális és földrajzi környezetre vonatkoznak. Részletesen megtárgyalja mindazokat az okokat és összefüggéseket amelyek a jelenlegi stathoz vezetnek (öröklött adottságok, pszichológiai, táplálkozási, egészségügyi tényezők). Elemzi az akcelerációnak az értelmi fejlődésre és az iskolai teljesítményre, valamint a sexualis éreke gyakorolt hatását. A levont következtetésekben arra inti a szerzőket, hogy olyan komplex és nehezen definiálható fogalmakat mint „akceleráció”, „urbanizációs trauma”, „endokrin mirigyek áthangolása”, „alakváltozás”, „konstitúció” stb. óvatosan használjanak. A hipotéziseknek szorosan kell kapcsolódnunk a tényszerű adatokhoz. A kutatásokat pedig a sokat vizsgált iskolásgyermekek mellett ki kell terjesztenünk a csecsemők és kisgyermekek csoportjaira is. E kutatásokhoz számos újszerű szempontot is ad.

A könyv második, terjedelmesebb része a részletes dokumentáció, amelyet KELLNER állított össze. Mintegy 160, az akcelerációra vonatkozó művet dolgoz fel részletesen és elemző kritikusán. Bőségesen idéz szövegrészeket, gyakran táblázatos adatokat is. A jobb tájékozódás érdekében a szerzőket mintegy 30 címszó szerint külön is csoportosította. A könyv 455 tételt tartalmazó irodalomjegyzékkel zárul.

A Juventa Verlag LENZ és KELLNER értékes könyvének kiadásával jó szolgálatot tett mindazoknak, akik az akceleráció kutatásában részt vesznek.

DR. EIBEN OTTÓ

KRETSCHMER, E.: *Mensch und Lebensgrund* (Összegyűjtött értekezések. Rainer Wunderlich Verlag — Hermann Leins, Tübingen, 1966. 282 oldal. Ára: 22.50 DM).

A közelmúltban elhunyt E. KRETSCHMER (1884—1964) professzor életműve, több évtizedes alkatiológiai és orvos-pszichológiai kutatásainak szintézise jelentős hatást gyakorolt több tudományágra, köztük az antropológiára is. Ebben a kötetben a szerző 21 előadását, tanulmányát adja közre fia, Wolfgang KRETSCHMER, aki a tanulmánykötet elejére írt bevezetőjében az ember konstitúcióját úgy fogja fel, mint köztes fogalmat az általános „életalap” és tipikus csoportok vagy egyedek konkrét sajátosságai között. Az alkattípust emellett csak „matricának” tekinti, amiből az életalap alakítja ki a főbb pszicho-fizikai sajátosságokat. Eszerint az alkat nemcsak a különböző mértékben meglevő statikus alapokban, a meglehetősen állandó tempera-

mentumban, hanem dinamikus változásokban, az élet során időszakos ingadozásokban is megmutatkozik.

Bár a kötet egyes tanulmányait bizonyos fenntartással kell fogadnunk, elsősorban az emberi konstitúció címszó alatt összegyűjtött cikkek, többek között a „Konstitúció és a rasszok”, a „Konstitúció és sport” tarthatnak számot az antropológusok érdeklődésére.

DR. EIBEN OTTÓ

ANTHROPOLOGIA HUNGARICA. *Études d'Anthropologie Historique Concernant le Bassin du Danube Moyen*. VII. kötet (1966) 1—2. 207 oldal.

Tizedik éve jelennek meg a Természettudományi Múzeum Embertani Tárának közleményei, 1962-ig *Crania Hungarica*, azóta pedig *Anthropologia Hungarica* címmel.

Ebben a kötetben — mint az előző számok többségében is — történeti antropológiai dolgozatok láttak napvilágot. A négy dolgozat közül három avar populációk embertani vizsgálatának eredményeit adja közre: BOTTYÁN OLGA az 1945 óta Budapesten talált — és még feldolgozatlan — avar szórványleletek embertani anyagát ismerteti. WENGER SÁNDOR Előszállítás — Bajcsihegy több, mint 250 síros avarkori temetőjének, K. ÉRY KINGA pedig Ártánd IX. századi avar népességének adatait közli. A negyedik dolgozatban DEZSŐ GYULA Szabadszállás mellett 1962—63-ban feltárt szkíta temető embertani anyagát elemzi.

A tízéves jubileum alkalmából melegen üdvözljük a magyar antropológusok nevében a magyar történeti antropológiában jelentős szerepet betöltő *Anthropologia Hungarica*!

GYENIS GYULA

STERN, C.: *Grundlagen der Humangenetik* (A német kiadás szerkesztője FREYE, H. A. — VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, 1968. 754 oldal, 265 ábrával, 124 táblázattal. Ára: 75.- MDM. — Licenc a stuttgarti Fischer Verlag-nál.)

A mű az 1960-ban megjelent második amerikai kiadásnak kis mértékben átdolgozott német fordítása. STERN munkája az első megjelenés óta eltelt közel 20 év alatt az általános humán genetikának az egész világon nagyrabecsült standard tankönyve lett. A mű sikerének talán az anyag kiválasztása az egyik legfőbb tényezője: ez a humán genetikával valóban az ember genetikájával foglalkozik. Szemléletében ugyan visszatükröződik az általános genetikával való ismeretanyaga, de gondolatmenetében részletes kidolgozásra csak az kerül, ami az ember genetikájának megismerése szempontjából ma jelentősnek tűnik, például az az anyag, amit embereknél észleltek. Az anyag kiválasztás szempontjából másik jelentős mozzanat, hogy a humán genetikával klasszikusnak számító, nagy tapasztalatú szerző a jelentős és alapvető problémákat dolgozta ki. Igaz, hogy a rohamosan fejlődő emberi cytogenetika és biokémiai genetikával számos fontos adata hiányzik a könyvből, de nem hiányoznak azok a szempontok, amelyek segítségével az olvasó ezeket az adatokat — ha más részletes humán genetikai művekből megszerzi őket — egységes képbe illesztheti. Így az olvasót egyes modern adatok hiányáért az alapelvek kitűnő, logikus és világos tárgyalása kárpótolja, és a könyv legkevésbé sem időszertelen, hanem éppen ellenkezőleg, teljesen időtálló jelleget ölt. Végül az anyag kiválasztás további fontos szempontja, hogy a szerző igen alaposan tárgyalja az ember populációgenetikáját. Éppen e kényesnek tartott részekben mutatkozik meg leginkább a szerzőnek nemcsak kimagasló szaktudása, de emberi bölcsessége, az emberiség jövője iránt érzett felelősségtudata és magasrendű erkölcsisége is. A mű elsősorban bevezető tankönyv azok számára, akik a humán genetikával szemléletével, alapvető tényeivel és módszereivel kívánnak megismerkedni. Megértése nem igényel sem genetikai, sem orvosi, vagy matematikai ismereteket, és így nemcsak a szorosabban vett humán genetikával, de a pszichológus, pedagógus, vagy szociológus számára is megfelelő bevezetés. Az is kétségtelen, hogy a genetikával bármely ága és a humán genetikával képzett művelői számára is hasznot hajtó, és élvezetes, ha tudományának fundamentumainak ilyen világos leírását időnként áttekintheti, ill. munkájához segítségül hívhatja. A német kiadás szerkesztőjét és a kiadót köszönet illeti az irodalomjegyzék korszerű kiegészítéséért, a szép ábrákért és az egész munka méltó kiállításáért.

ÁCS TAMÁS

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki szerkesztő: Merkly László

A kézirat nyomdába érkezett: 1968. IV. 5. — Példányszám: 400 — Terjedelem: 8,4 (A/5) ív + 0,16 (A/5) ív műmelléklet

68.65414 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

Könyveknél a szerző(k) neve, a kiadási év zárójelben, a könyv címe, a kiadó neve, a kiadás helye, pl.:

BARTUCZ, L. (1966): A praehistorikus trepanáció és orvostörténeti vonatkozású sírleletek (Palaeopathologia III. kötet). Országos Orvostörténeti Könyvtár és Medicina Kiadó, Budapest.

Másodidézeteknél — ha azok el nem kerülhetők — az idézett szerző neve után *cit.* szócskát írunk, és a fenti módon idézzük a könyvet vagy a folyóiratcikket, ill. *in* szócskát írunk, ha tanulmánykötetben megjelent cikket idézzük.

Ha egy szerzőnek ugyanabból az évből több tanulmányát idézzük, akkor az évszám mellé írt *a, b, c,* betűkkel különböztetjük meg őket.

(Az idézésnek ezt a módját technikai okokból csak a 13. évfolyamtól, 1969-től kezdve vezetjük be általános érvénnyel.)

10. A szerzők a nyomdai tipografizálásra vonatkozó kívánságaikat a kézirat másodpéldányán jelölhetik be ceruzával, a nyomdai előírásoknak megfelelően.

Kérjük szerzőinket, hogy a fenti alaki előírásokat — a tanulmányok gyorsabb megjelenése érdekében is — tartsák meg. Az előírásoktól eltérő kéziratokat a Szerkesztőbizottság nem fogad el.

A kéziratokat a technikai szerkesztő címére kell beküldeni, aki a tanulmány beérkezését visszaigazolja. A közlésről — a lektori vélemények alapján — a Szerkesztőbizottság dönt. Erről értesítik a szerzőt.

A közlésre kerülő dolgozatok korrektúráját az ábralevonatokkal együtt megküldjük a szerzőknek. A javított korrektúrát az esetenként megadott határidőig kérjük vissza. A megadott időpontig vissza nem juttatott dolgozatot kénytelenek vagyunk kihagyni a készülő számból.

A szerzőknek a kiadó szerzői ívenként 400 Ft tiszteletdíjat és 100 db különlenyomatot ad.

A Szerkesztőbizottság tagjai: dr. EIBEN Ottó (technikai szerkesztő), dr. FEHÉR Miklós, dr. LIPTÁK Pál, dr. NEMESKÉRI János (szerkesztő), dr. THOMA Andor és dr. TÓTH Tibor.

A szerkesztő címe: Dr. NEMESKÉRI János, Budapest V., Veres Pálné u. 10. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet.

A technikai szerkesztő címe: Dr. EIBEN Ottó, Budapest VIII., Puskin u. 3. ELTE Ember-tani Intézet.

A kiadvány előfizethető és példányonként megvásárolható:

az AKADÉMIAI KIADÓ-nál, Budapest V., Alkotmány u. 21.,
telefon: 111-010. Csekkbefizetési számla: 05,915. 111-46.
MNB egyszámlaszám: 46.

az AKADÉMIAI KÖNYVESBOLTBAN: Budapest V., Váci u. 22.,
telefon: 185-612.

Előfizetési díj egy évre: 20.— Ft

Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi
Vállalat, Budapest, I., Fő u. 32. Telefon: 159-450

Ára: 15,— Ft

INDEX: 26.028

Előfizetési ára kötetenként 20,— Ft

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Az Anthropologiai Közlemények tizenöt éve</i> (Nemeskéri J.—Eiben O.)	3
Eredeti közlemények	
HEGEDÜS GY.—SZÉKELY A.: A testi fejlődés dinamikus vizsgálatából leszűrt néhány törvényszerűség	5
EIBEN O.: A gyermek érési folyamata és a bőrredővastagság kapcsolata	13
MOLNÁRNÉ SZILÁGYI K.: Értelmi fogyatékos gyermekek néhány fejmérete	31
LONTAINÉ SANTORA Zs.: Az ember és a magasabbrendű gerincesek szérumfehérjéinek összehasonlító vizsgálata	43
Humán genetika	
VAJDA I. és mtsai: Az Osler-kór előfordulása Hajdú—Bihar megyében	55
Módszertani közlemény	
FARKAS GY.: A reprezentatív minta kiválasztása és lehetőségei az antropológiában ..	61
Bibliográfia	
FARKAS GY.: Az antropológia tárgykörébe tartozó, vagy azt érintő hazai irodalom bibliográfiája (1966)	70
Megmlékezés	
LIPTÁK P.: Megemlékezés Jankó Jánosról	83
Beszámoló	
NEMESKÉRI J.: Beszámoló az 1967 évi Budapesten rendezett Antropológiai Szimpozionról	87
Hírek	90
Könyvismertetések	
BAKER—WEINER: The biology of human adaptability (<i>Eiben</i>)	92
STARCK—SCHNEIDER—KUHNS (szerk.): Neue Ergebnisse der Primatologie (<i>Lipták</i>) ..	92
HEBERER: Der Ursprung des Menschen (<i>Gyenis</i>)	93
FALKNER: Human development (<i>Eiben</i>)	93
SÄLZLER: Ursachen und Erscheinungsformen der Akzeleration (<i>Malán</i>)	94
LENZ—KELLNER: Körperliche Akzeleration (<i>Eiben</i>)	95
KRETSCHMER: Mensch und Lebensgrund (<i>Eiben</i>)	95
Anthropologia Hungarica VII. (<i>Gyenis</i>)	96
STERN: Grundlagen der Humangenetik (<i>Ács</i>)	96